

WHEELER OKRICAL
WALLSTREET-
SKA DVOJČKA.

Progresivni podpredsedniški kandidat senator Wheeler je označil Coolidge in Davisa za verna hlapca ameriških velebankirjev.

WHEELER JE OD HARDINGOVE
SMRTI SEM PREDSEDNIK
ZDRUŽENIH DRŽAV.

Rochester, N. Y. — Senator Martin K. Wheeler, ki je podpredsedniški kandidat ameriškega ljudstva, je v svojem govoru, ki ga je imel tukaj v sredo zvečer, imenoval predsednika Coolidgeja in Janeza W. Davisa wallstreet-ska dvojčka.

"Vsakomur je dobro znano, kaj je Coolidge naredil, ali bolje, če ni naredil," je rekel senator Wheeler. "Vsakdo ve, da je igra, s katero se igrajo interesi, ki so obvladali čikaško konvencijo 1920 in clevelandsko letos.

"Nikomur ni poznano, da je Mellon predsednik Združenih držav od Hardingove smrti sem. Vsakemu človeku je znano, da je republikansko časopisje s pomočjo reakcionarnega demokratskega tiska v zadnjem letu ustavilo vsaj enega "moža v Beli hiši", med katerim bi naj ljudstvo poznalo in ga molilo.

"Dovolite mi navesti nekaj stvari iz pisma, ki ga je, kakor je znano, pisal g. Davis meseca aprila, preden je postal predsedniški kandidat. Pismo, ki ga jaz nosi datum dne 30. marca 1924. Naj navedem tole:

"Jaz imam izvrstno vrsto klijentov. Kateri odvetnik bi si jih ne želel? Imam J. Pierpont Morgan & Co., železnice Erie, Guaranty Trust Company. Standard Oil Company in druge odlične tvrdke, ki so stoji listi.

"Ponosen sem nanje. Saj so vse te ustanove, in dokler zahtevajo od mene službo za pošteno delo, bom rad zanje. Veletrgovina je naredila to deželo, kar je."

"To je popolnoma resnično. Kandidat Davis ni mogel bolje obdelati veletrgovine. Dala je 65 odstotkov narodnega bogastva v roke petim odstotkom ljudi — 70 odstotkov prebivalstva v Združenih državah lastuje samo 5 odstotkov narodnega bogastva. Tri tretjine prebivalstva velikega, vobodnega in dozdnevno imovitega naroda je neprestano v tridesetih dneh dejanskega pomanjkanja.

"Koruptni velebiznis je prevzel deželo po tisti s pomočjo sodnih prepovedi izkušal pahniti na stroške našega industrijskega prebivalstva v stanje neprostopljivega hlapčevstva.

"Skoro bi mislil, da je Davis naš ljubljene Wall Streeta kakor ta škrltni, pogumni, trezni, močnejši, brezmiseln mož, ki sedi v Beli hiši. On je njihov človek — odli se je tako."

Washington, D. C. — Delegacija, ki je zastopala in predstavlja Stephenovo društvo, je rekla senatorju La Follettu, da lahko kandidira na podporo od strani 6.000.000 volilcev.

Delegacija z Williamom Meunierjem iz newyorškega mesta na čelu se je zglasila pri senatorju La Follettu, da ga obvesti uradno o ukrepu pred kratkim v Detroitu. Konvencija je odobrila njegovo kandidacijo.

POIZKUSNO GLASOVANJE.

Coolidge se vedno za La Follettom.

Chicago, Ill. — V izidu večerajšnjega poizkusnega glasovanja, ki ga vodi Hearstovo časopisje po vsej deželi, je videti, da je predsednik Coolidge še vedno zadaj za senatorjem La Follettom.

Razpored glasov je bilo takole: La Follette 37.054, Coolidge 34.566 in Davis 14.813.

Chicago. — (Feder. Press.) — V slavnem glasovanju v poizkusnem, v katerem ima Federated Press svoj glavni urad, je dobil La Follette 85 glasov, Coolidge 9, Davis 4 in Davis 2.

Upton Sinclair pod-
pira La Folletta.

Pasadena, Cal. — (Fed. Press.) — Upton Sinclair, znani socialistični avtor, podpira predsedniško kandidacijo La Follette. Sinclair ni zadovoljen a programom napredne koalicije, ker ni dovolj precizen in dalekosečen, kljub temu vidi v La Follettu moža, ki izvrši kar obljubi in kateri ima priliko za zmago.

Sinclair je pisal La Follettu: "Želim videti industrijske izpremembe v kitajskih državah kakor Vi, toda sem potrpečljiv in rajši verjamem Vam, ki mi obljubujete le kosček kruha, kakor onim, ki obljubujete cele blebece in takoj posabijo na svoje obljube čim so glasov preštetih."

Sinclair upa, da se iz La Folletovega gibanja porodi trdna stranka vseh onih, ki z rokami in umom opravljajo koristna dela.

Srednji zapad o-
biskala slana.

V sredo jutraj je padla temperatura polnolno na 50 stopinj, kar kaže, da utegne obiskati nizke kraje v čikaški okolici slana. Toda ni pa pričakovati, da bi napravila kaj škode, ker najbrž ne bo posebno huda. To se pravi, če bomo imeli tukaj v Chicagu sploh slano še sedaj. Vremenski preroki napovedujejo toplejšo vreme.

Druzi kraji na srednjem zapadu pa obeljuje nekaj, kar je do kak podobna zima. Več krajev v Minnesoti, Iowi in obeh Dakotah je zmrzlo. Huda slana je bila v Park Rapidsu, Minn.

Severnozapadno Iowo, skoro celo Minnesoto in nekatere dele obeh Dakot je pobelila rahla slana. Vendar pa ni hudo škodila polju, in nekateri kmetje so celo mislili, da je koristila, kolikor se to tiče koruze. Hladno vreme bo ustavilo rast koruznih stebel ter prisililo zoričev. Največ škode je utrpelo polje v dolini Rdeče reke v Minnesoti. Mnogi kmetje se pripravljajo požeti koruzo ter jo porabiti za krmo.

Zmrzvalo je v nekaterih krajih: Jamestown, N. D., 28; Lisbon, N. D., 30; Milbank, S. D., 32; Park Rapids, Minn., 32; Grand Meadow, Minn., 32; Estherville, Ia., 32.

Darrow bo izkušal od-
praviti smrtno kazen.

Chicago, Ill. — Clarence Darrow je naznanil v sredo potem, ko je sodnik Caverly prečital svoj sodni ukrep in obsedel Loeba in Leopolda v dosmrtno ječo, da bo apelirali na legislaturo, naj popolnoma odpravi smrtno kazen v državi Illinois.

"Odslej naprej ne bodo mogli nikogar več obesiti," je rekel nekdo odvetniku Darrowu v sodni dvorani.

"To je prav," je dejal odvetnik Darrow. "Potem bo ta obsedba, izrečena nad tem bogatima fantoma, pomagala siromakom. Po mojem mnenju bi ne smel biti nihče obesen. Jaz nisem nikoli verjel v smrtno kazen."

COUZENS ZMAGAL V MICHIGANU.

Detroit, Mich. — Senator James Couzens je bil na torkovih primarnih volitvah imenovan za republikanskega kandidata za zveznega senatorja. Njegova večina nad zveznim sodnikom Arthurjem J. Tuttlom je znašala 53.631 glasov.

Izid še ni znan iz vseh volilnih okrajev. Manjka jih še kakih 235. Razmerje je takole: 333.367 za Couzensa in 279.716 pa za Tuttlom.

Groesbeck je nominiran za gubernerskega republikanskega kandidata. Imel je sedem tekmecev.

VREME.

Chicago in okolica: V soboto še vedno nestalno, deloma delevno. Lahki južnovzhodni vetrovi. Solnce izide ob 6:25, zaide ob 7:09.

180,000 KITAJ-
CEV PRODIRA
PROTI PEKINGU.

Mandžurski vodja Čangtsolin je poslal šest armad po 30.000 mož za osvojitve glavnega mesta. Čekiangske čete odbijajo napade.

DR. SUNJATSEN SE JE IZ-
KEL ZA SOVJETSKO AL-
JANCO.

London, 11. sept. — "Daily Mail" je prejel kablogram iz Pekinga, ki se glasi, da je vojni svet, kakemu načeljuje general Vupeja, prevzel vladno v svoje roke. Velike priprave za obrambo Pekinga so v teku. Šangajski trgovci so brzojavno apelirali na bankirje v Pekingu, naj ne posodijo denarja vladi, ker to bo le podaljšalo civilno vojno.

Šangaj, 11. sept. — General Čangtsolin, mandžurski vojaški diktator, je poslal šest armad po 30.000 mož proti Pekingu. Napad na Šanhajkvan je še v teku.

Čekiangska armada je bila danes obveščena, naj krepko odbija napade kiangsuških čet, dokler ne pridejo mandžurske čete na pomoč. Napad na Peking se izvrši takoj.

Čekiangskim četam, ki branijo Šangaj, je še vedno urea mila. Odbile so vse napade na Liuho in okupirale Anting ob nankingški železnici. Bajevanje se vrši v bitu in vodi, ki je malone zalila v rečevsko polje, ko je valed veliki nallivov narastla reka Jangtse in ponekod prestopila bregove; kljub temu se boji nadaljevati.

General Vupeja, vrhovni poveljni pekingskih čet in zveznik kiangsuškega poveljnika Či-šihjuna, je poslal nova četa proti jugu, kakor javljajo iz Nankinga. Pekingska vlada bi rada za vsako ceno likvidirala šangajsko fronto, predno napadejo Mandžurci z glavno silo. Vse pa kaže, da pridejo pekingski militaristi med dva ognja.

Kanton, 11. sept. — Dr. Sunjatsen, predsednik južnokitajske republike, je v manifestu napadel pekingsko vlado kot vazalno imperialističnih vlesil, ki osvaja Kitajsko z netenjem civilnih konfliktov med kitajskimi militarističnimi izkorisčevalci. Manifest se dalje glasi, da edino upanje, ki ostaja kitajskemu ljudstvu, je, da vrže s sebe jarem imperijalizma in stopi v federacijo sovjetskih republik.

Dobiček v Porurju
je požrla armada.

Herriot je obelodanil številke dohodkov in izdatkov okupirane doline.

Paris, 11. sept. — Premijer Edouard Herriot je obelodanil popolno poročilo o dohodkih in izdatkih okupacije Porurja. Poročilo kaže, da je izkorisčanje nemških industrij in železnice v Porurju, potem čarini, carina, razne davjate v materialu, direktne zaplembe in revizije, sploh vse skupaj, prineslo Franciji okrog 750.000.000 zlatih mark (\$187.500.000) dohodkov, čisti preostanek pa znaša le 537.600.000 papirnatih frankov (\$26.880.000). Vse drugo je požrla francoska okupacijska armada.

Belgija je naredila v Porurju 289.550.000 frankov (\$14.427.500) dobička.

Ohliski predsednik pobrlal v
Argentinijo.

Buenos Aires, 11. sept. — Alessandri, predsednik republike Chile, je na potu v Buenos Aires. Zbornica mu je dala šest mesecev "dopusta", ko ga je vojaška junta, ki je prevzela vladno, prisilila na ostavko.

Guayaquil, Ecuador, 11. sept. — Revolta je izbruhnila v republiki Ecuador. Vodja vstaje je dr. Rafael Maria Arizaga.

(Štiri revolte so zdaj v teku v Južni in Srednji Ameriki. Honduras, Chile in Ecuador so v civilnem kaosu, doim vstaja v Braziliji še ni končana.)

Pregled dnevnih do-
godkov.

Amerika.

Wheeler je zopet vze na piko Coolidge in Davisa.

"Močnejša legija" se je pojavila v La Follettovi kampanji.

Upton Sinclair se je izrekel za La Folletta.

Brutalnost policije napram stavkarjem v Patersonu.

Loeb in Leopold sta postala številki 9305 in 9306.

Darrow se bo bojeval za odpravo smrtni kazni.

Angleški kemik je odkril proces za dobavo sladkorja direktno iz ogljika.

Zgodnja zima se obeta; slana je še obiskala ves srednji zapad.

Inozemstvo..

Čangtsolin prodira s 180.000 možmi proti Pekingu. Dr. Sunjatsen za sovjetsko federacijo.

Nemčija neuradno povabljen, naj se požuri v ligo narodov. Albanski škof je zabaval zborovalec v Ženevi.

Francoska armada je požrla skoraj vse dohodke v Porurju.

Močna opozicija vstaja proti fašizmu v Italiji.

Fašizem v obupnem
boju za obstanek.

Mussolinijevemu režimu kmalu odsvoni; nasprotna obojena organizacija se je pojavila.

Rim, 11. sept. — (Iz poročila čikaškim "Daily News") — Čim bližje prihaja jesen in otvoritev italijanskega parlamenta, tem bolj raste napetost med opozicijo in fašistovskim režimom v Italiji. Upanje, ki so ga gojili fašisti, da s časom ubijejo vsak odpor v nasprotju, je splavalo po vodi. Prišlo je ravno narobe: fašisti morajo zdaj pokazati, če imajo še kaj trdne volje in odpora v sebi. Razna znamenja kažejo, da je opozicija proti fašizmu vedno bolj močnejša, aktivnejša in drzejša.

Prvo znamenje je časopisje. Zakon o tisku, ki je imel zamašiti usta urednikom, ni prinesel zaželenega rezultata. Nasprotno časopisje je glasnejše v kritiki in žigosanju fašizma kot je bilo kdaj prej. Vse zatiranje listov ni nič pomagalo.

Nemiri se ponavljajo. Zadnje dni so bili večji izgredi v Neaplu, Turinu, Benetkah in drugod. Fašistovski vodje na deželi zahtevajo od Mussolinija, naj jim dovoli prejšnjo akcijo nasilja, toda Mussolini se ne upa požreti dane besede, katero je dal, ko je bestialni umor socialističnega poslanca Matteottija pretresel ves svet.

Najznačilnejše znamenje je izstopanje prostovoljcev iz fašistovske milice. Zadnje tedne je več tisoč fašistov sleglo črno srajco in zagnalo puško v koruzo. Dezertacije so tako vznemirile voditelje, da je politični tajnik rimske fašistovske organizacije zagrozil nezvestim pristašom, naj se čuvalo.

Istočasno se je pojavila nasprotna obojena organizacija, ki nosi ime "Svobodna Italija". Vodja opozicijske milice je Calzijo, nečak Garibaldi. Člani nosijo zelen gumb. V javnosti nimajo orožja, ali znano je, da imajo skrite zaloge orožja in tajne orožne vaje.

Med onimi, ki vodijo mirotvorno in nepolitično opozicijo proti fašizmu, je pesnik San Benelli.

To so glavna znamenja, ki ne dajo Mussoliniju mirnega spanja. Odločilna kriza v Italiji pride v par mesecih.

Nova vojaška revolta na Grškem.

Atene, Grčija, 11. sept. — List "Ethnon" poroča, da je bila vlada informirana, da je gotovo število vpokojenih vojaških častnikov odšlo v Janino, kjer nameravajo vprizoriti revolto z namenom, da postane Epir samostojna država z otokom Krifom vred.

Omenjeni častniki so monarhisti in bi radi dobili razkralja Jurija za vladarja samostojne države. List dostavlja, da vlada takoj drastično nastopi proti reakcionarjem.

MORILCA BOSTA
ZDAJ ŠTEVILKI
9305 IN 9306.

V jolietaki jetnišnici ju čaka trdo osemurno delo na dan, jetniška hrana in redno življenje.

DELNO BESEDILO OBSODBE,
KI JO JE IZREKEL SODNIK
CAVERLY NAD NJIMA.

Joliet, Ill. — Ko sta Nathan Leopold mlajši in Richard Loeb prestopila večerj prag tukajšnje jetnišnice, sta morala odločiti svojo civilno obleko ter se obleči v uniformo tamošnjih kaznjencev.

Kajti v tukajšnji državni ječi bosta znana le pod številkami 9305 in 9306.

Jetniški oskrbnik Whitman je naznanil prejšnji dan, da sta te dve številki odprti v jetniškem zapisniku, in da ju bosta dobila mlada morilca, ker ni pričakovati nobenih drugih kaznjencev pred njunim prihodom.

In številki 9305 in 9306 čaka tudi delo, prvo delo, ki sta ga še kdaj imela morilca v svojem življenju.

Delo čaka oba, zakaj, v jetnišnici ne poznajo brezposelnega problema. Danes še delata. Po osem ur na dan bosta morala delati do konca svojih dni.

Fanta bosta delala ali v tovarni na stole, ali pa v čevljarni. Vsa ki dan bosta morala vstati zjutraj ob šestih in šla spat o poldevetih zvečer. Trikrat na dan bosta jedla. In jesti bosta morala, kar jima bodo skuhal jetniški kuharji.

Besedilo njune obsodbe se glasi v odlomkih takole:

Vred velikanskega zanimanja, ki ga je zbudila ta zadeva ne samo v tej državi, nego tudi po celi deželi in celo v krajih izven njenih meja, si šteje sodišče v dolžnost povedati razloge, ki so sodnika napotili h končnemu zaključku.

V blistvenih ozirih je zagovorništvu dokazalo, da sta fanta neormalna. Če bi bila normalna, bi ne izvršila zločina. Ali ni pa v moči tega sodišča, niti ne v moči človeške znanosti v sedanjem stanju svojega razvoja napovedati končne odgovornosti za človeška dejanja.

Obenem rado prizna sodišče, da je bila skrbna analiza njune življenjske zgodovine in njunega sedanjega umskega, čustvenega in etičnega razpoloženja zelo zanimiva, in da je dragocen prispevek za kriminalologijo, ali vendar pa je sodišče močno uverjeno, da bi silna analiza pri drugih osebah, obtoženih zločina, razodela in odkrila podobno ali različno nenormalnost.

Izpovedba v tej zadevi razkriva zločin edinske krutosti. Ali ni pa za zastranega nič manj nečloveški ali oduren. Premišljeno je bil zasnovan. Nanj sta se fanta pripravljala precej časa. Izvršen je bil trdosrčno in kruto.

Če spozna obtožena za krivega porota, mu ta določi kazen a svojim pravorekom. Če pa obtožene prizna svojo krivdo, določi kazen sodišče.

Da je sodišče izbralo dosmrtno ječo namesto smrti, ga je k temu napotilo vpoštevjanje starosti, v kateri sta obtožena izvršila umor. Fanta sta stara eden 19, eden pa 19 let. S tem pa še ni rečeno, da bi sodišče v nobenem slučaju ne naložilo smrtni kazni, ali meni pa da more odkloniti smrtno kazen za osebe, ki še niso polnoletne.

Dosmrtna ječa ne bo morda začela javne domišljije tako silno, kakor bi jo morebiti smrt na visli ali, ali takšna zločina, kakršna sta ta dva, bo dolgoletno trpljenje v ječi hujša kazen, kakor pa bi jima bila smrt.

Sodišču se zdi potrebno pridodati še končno besedo glede tega, kako bo učinkovala parolna postava na ta dva obtožena. V slučaju tako krutih zločinov je v interesu javne varnosti, da ju nikoli ne izpuste na svobodo.

Sodnik Caverly je fanta obsodil radi umora v dosmrtno ječo, a radi ugrabitelja pa na devetindeset let zapora.

Sladkor iz ogljika,
vode in svetlobe.

Ithaca, N. Y. — Prvič v zgodovini se je posrečilo človeku narediti sladkor tako, kakor ga dela narava v rastlinah; tako je bilo povedano oddelku sladkorne kemije na Cornellovi univerzi.

To delo, ki ga smatrajo kemiki za enega največjih triumfov v modernih časih, se je posrečilo dr. E. C. C. Balyju, ki je profesor kemije na liverpoolski univerzi v Angliji.

Profesor Baly je izpostavil ogljikov dvokis in vodo ultravijoletnim žarkom iz luči, ki jo je delal hlap iz živega srebra in kremenjaka. Na ta način je mogel dobiti neznatne sledove formaldehida. Ali pri tem pa je opazil, da je formaldehid nemudoma tvoril sladkor, in da se je ta hkrati izpremenil v formaldehid. (Formaldehid je plinasta sestavina HCHO).

Policija teptala
stavkarske pravice.

New York, N. Y. (A. C. L. U.)

Proti temu, da je pateronska policija aretirala 107 čuvarjev in čuvarj stavkajočih svilnih delavcev, je unija za civilne svobodilne vločila ugovor pri županu C. M. McLeanu ter označila njeno ravnanje za neupravičeno teptanje pravice do mirnega čuvanja. Unija pozivlja župana, naj varje in štiti stavkarske pravice, ki so jo izvajali stavkarji neovirani več kakor štiri tedne. Odvetniki, ki bodo zastopali unijo za civilne svobodilne, bodo na sodišču, ko pride ta zadeva na vrsto. Na unijo so apelirali svilni delavci, ki vodijo stavko za osemurni delavnik in največ po dve stvari na vsakega delavca. Unija pravi, da bo če treba vložila pritojbo, da varje in brani stavkarske pravice.

Več kakor 700 stavkarjev je strážilo pred tovarno tvrdke Gilt Edge Co. predzadnji četrtek. Policija jim je ukazala, naj se razidejo. Ko je množica še nadalje mirno paradržala, je policija aretirala 99 moških in 8 žensk. Kakor pravi unija za civilne svobodilne, ni bilo nobenega nereda. Le en stavekar je udaril nekega policaja s pestjo. Moški so bili izpušeni pod varščino v znesku po \$50.00, ženske pa pod bondi po \$20.00. Več kakor 6.000 uslužbenecv iz kakih 250 tovarov je na stavki.

Bankirji bodo vo-
lili Calvin Coolidgea.

New York. — (Fed. Press.)

Delničarji bančnih podjetij bodo nedvomno volili Coolidgea vpričo republikanske prosperitete, katero uživajo. The U. S. Trust Co. je ravno deklarirala 12 in pol odstotka četrletne dividende od navadnih delnic. To pomeni 50 odstotkov letnega profita.

MLADINA RADA ČITA ZNAN-
STVENE KNJIGE.

Columbus, O. — Današnja mladina je opustila razne ničvredne romane ter pričela pridno segati po knjigah, v katerih opisujejo pisatelji iznajdbe in znanost.

Do tega zaključka je prišla knjižničarka v državni knjižnici po množicah izkustvih v svojem poslu, v katerem pomaga otrokom izbirati pametno in koristno čtivo.

Dajte otrokom dobre knjige, pa bodo nemudoma opustili tiste, ki jim nič ne koristijo," je dejala gđna. Slaven.

Eden njenih najvažnejših poslov je gledati na to, da morejo dečki in deklice izbirati čtivo, ki je primerno in koristno za njihova leta.

Tudi v Braziliji še ni miru.

Buenos Aires, 11. sept. — "La Nación" je prejel vest iz Santosu, da so brazilске vladne čete porazile kolono več kot tisoč vstajev pri Tibirici. Vstaji, ki so bili dobro opremljeni, so izgubili nekaj moč in množino materiala. Umaknili so se v državo Matto Grosso.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (Aug. 30-24) poleg vsakega imena na naslovni strani pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je pravčasno, da se vam ne ustavi list.

KAKO DANES GOSPODARIJO.

Kapitalistični gospodarski sistem ne povzroča le izkoriščanja ljudskih mas, na eni strani in sicer v rokah majhne peščice ljudi osredotočevanja bogastva, na drugi strani pa obubožanja ljudstva, ampak je ravnotako zapravljen in potraten kot je bil fevdalni gospodarski sistem, katerega je nasledil kapitalistični.

Vojne, ki imajo svoj izvor v kapitalističnem gospodarskem sistemu, so že samenebzi zelo potratne, ker uničujejo ljudski imetek — stavbe, razna kulturna dela in produkte, ki so stali človeštvo mnogo dela in truda, poleg pa uničujejo še delovno moč z ubijanjem ljudi. To je povedalo in dokazalo že mnogo mislecev, ki se celo strinjajo s sedanjim gospodarskim sistemom, kar potrjuje socialistične trditve, po katerih so vojne rakrana na telesu človeške družbe, ki ne bodo preje odpravljene, dokler ne bo odpravljen tudi kapitalizem.

Vprav sedaj se je pokazalo, da kapitalistični gospodarski sistem ni nič manj zapravljen v mirnem času kot v vojnem.

V vojnem času so gradili ladje za prevažanje blaga, vojni potrebščin in vojaštva, ker je bila potreba. Med temi ladjami je bilo zgrajenih tudi 218 ladij iz lesa, ki so stale dve sto pet in trideset milijonov dolarjev. Te ladje so zdaj naprodaj in Western Marine in Salvage kompanija ima prednost, da jih kupi samo za dve sto dva in šestdeset tisoč dolarjev. Kompanija misli te ladje sežgati, ako se izkaže, da bo od sežganih ladij ostalo toliko kovinskega materiala, da bo vrgel lep dobiček. Ladje se bodo prodale torej za skledo leče, od katerih je vsaka stala povprečno več ko milijon dolarjev, ako se izvrši z njimi, kar so listi poročali.

Vpričo takega dogodka nastane vprašanje, ako ladje niso res več vredne kot te bagatele, ki jo zanje ponuja Western Marine in Salvage kompanija? Po principih kapitalizma nimajo večje vrednosti, kajti kapitalistični gospodarski sistem varuje v prvi vrsti privatne bizniške interese, ne pa ljudskih. Ako se ladje prodajo po višji ceni in v druge namene, kot da se sežgo, in tako uničijo, bi imeli privatni parobrodni interesi škodo od tega. Ako bi se ladje prodale tujim privatnim bizniškim interesom, bi imeli škodo od tega ameriški privatni parobrodni interesi. Abo bi stric Sam organiziral svojo trgovsko morarico, ji dal sposobno opravo in uravnal plovo po morjih, jezerih in rekah z zakoni tako, da bi njegove ladje imele prednost pri nakladanju tovarov in ukrcaju potnikov, bi zopet bili oškodovani vsi privatni parobrodni interesi, narodni in tujezemski, ker bi privatnim parobrodnim interesom ostali za prevažanje le tisti potniki in tovari, ki jih bi ne mogel stric Sam prepeljati na svojih ladjah.

Ako bi stric Sam sežgal ladje in bi porabil zase kovine, ki bi ostale od tega velikega kresa, bi bili zopet oškodovani privatni bizniški interesi, ki se pečajo s prekupovanjem starih hiš, stavb, ladij itd., ker bi ne imeli prilike, da kupijo ladje, jih sežgo in kovine zopet prodajo z dobičkom.

Veliko se piše in govori, kako varčna je sedanja republikanska uprava. Ampak vest, ki je te dni zagledala beli dan o sežigu stric Samovih lesenih trgovskih ladij, dokazuje jasno kot beli dan, da ima republikanska uprava prav malo smisla za varčevanje.

Ladje so bile zgrajene z ljudskim denarjem. Ljudstvo mora plačati teh \$235,000,000 v davkih, ki so bili potrošeni za lesene ladje. Davke plačuje najubožnejši siromak kot najbogatejši človek. Ako bi davke plačevali samo privatni bizniški interesi, tedaj bi mogoče tako zapravljanje ljudskega imetka ne povzročalo kritike, dasi ravno je z gospodarskega stališča skrajno nespametno. Ampak ladje je plačalo vse ljudstvo in ne samo privatni bizniški interesi.

To dejstvo naj si ljudstvo zapomni, ko pojde letos v novembru na volišče. Takrat bo imelo priliko, da obračuni z obema starima strankama zaradi njunega "vzornega" gospodarstva.

Kriza rudarstva in železne rude.

Skoro v vseh državah sveta, kjer igra produkcija premoga, železa in jekla veliko vlogo, se borijo podjetja s težavo za tržišča. Izjemo tvorijo le Francija in Belgija.

Tudi v teh pa v isti meri, ko valuta raste, izvoz nazaduje.

Trenotno je svetovna produkcija premoga prevelika.

Industrije, ki konsumirajo premog, predvsem jeklena in železna industrija, ne morejo potrošiti produkcije premoga, ki je dosega skoro predvojno višino. Tudi si ne upajo kupovati premoga na zalogo, ker se boje, da bi cene premoga padle. Amerikanski rudniki so skrčili po dosedanjih poročilih produkcijo za 20 odstotkov. Med rudarji je zavlada v Ameriki precejšnja brezposelnost. Angleški izvoz premoga — za angleško rudarstvo je izvoz življenjsko vprašanje — gre stalno nazaj. — Šele v zadnjem času se je nekoliko dvignil, vendar je izvoz še vedno za dva milijona ton nižji, kakor prej in je znašal vkljub zniževanju cen le 5.5 milijonov ton.

Premog iz sarskega področja, — ki je res zelo drag, — sploh ne najde kupca.

Položaj poljske rudarske industrije je katastrofalen. Iz Zgornje Šlezije so izvažali še lansko leto v Nemčijo velike množine. Izvoz je znašal povprečno po 1.2 milijona ton na mesec. Sedaj pa je padel na stotisoč ton. Tudi izvoz šlezkega premoga v Avstrijo pada. Poljski in angleški premog sta delala lani porušku tudi v Nemčiji in sicer tudi v srednji in južni Nemčiji veliko konkurenco. Zato so znižali cene za porušku premog za 20 odstotkov. — Tudi v Čehoslovaki imajo trenutno preveč premoga. Izvoz rujava premoga pada. Tudi tu je prišlo da konkurenčnega boja med črnimi in rujavim premogom. Tudi v Jugoslaviji se nakopije sedaj — preveč premoga.

V kovinski industriji je produkcija v vseh deželah za približno tretjino — padla.

Cela vrsta držav, ki je do 40 odstotkov kovinarjev brez posla. Zastopnik nemških kovinarjev sodi, da je 26 do 28 odstotkov nemških kovinarjev brezposelnih. Realni zaslužek pa znaša komaj dve tretjini predvojnega. V Avstriji je bilo v decembru 1922, ko je bila tam brezposelnost najhujša, 35,650 brezposelnih, 109,400 samo deloma zaposlenih in le 49,750 polno zaposlenih kovinarjev. Od takrat se razmere polagoma boljajo. — Tudi na Češkem trpijo pod brezposelnostjo.

Molčeča legija v La Follettovi kampanji.

Washington, D. C. — Morda najzanimivejša prikazen predstaviteljske kampanje je do sedaj La Follettova molčeča legija — odvažni možje v politiki. Ti so sicer pridruženi starima strankama in so bili imenovani na njunem programu, ali svojo kampanjo vodijo tako, da pomagajo neodvisnemu kandidatu, ali pa mu vsaj ne hodi v napotje.

Glavna bitka prihodnjih volitev se bo bila na severnem zapadu. Če človek preudarja in premišluje, kaj se utegne zgoditi na dan novembrskih volitev, potem mora na vsak način vpoštevati politično razpoloženje v Nebraska, Michiganu, Wisconsinu, Minnesoti, Iowi, obah Dakotah, Idaho, Montani in Washingtonu. V razmerju glede števila tistih držav, ki pojdejo z La Follettom, so kanče za Coolidge zelo neugodne. V kolegiji izbornikov štejejo šestinosemdeset glasov, in La Follette utegne zmagati v vseh. Pridodati je treba še to, da upajo neodvisni zmagati tudi v Oregonu, Californiji, Coloradu, Kansasu in Novi Mehiki.

Coolidge ne more upati na zmago, če dobi La Follette šestinosemdeset glasov. Le tedaj, če bi demokrati dobili samo 179 glasov, more upati predsednik na zmago. Davisu je treba poleg solidnega juna še dodatnih petinosemdeset glasov. Če pa da le še katere druga država na vzhodu svoje glasove njemu, je gotovo, da bo izvolitev prihodnjega predsednika Združenih držav zanečena v kongres.

V politiki ni nikakršne nevtiralnosti. In ker je temu tako, potem se moramo zopet vrniti k La Follettovi molčeči legiji.

Molčeča legija tvorijo tisti zvezni senatorji, ki jih je šteti

med La Follettove pristaje, a ne nosijo pa njegove uniforme. Molčeča legija vključuje skoro vse republikanske senatorje, ki so bili kakor jezik na tehtnici v zadnjem senatu.

Ti kandidirajo zopet ko republikanci, ali iz raznih razlogov ne ovirajo La Follettove kampanje. Vsak senator, ki se poteguje za zopetno izvolitev v severnem kolobarju naših držav, od Michiganu do Washingtona, spada v to kategorijo.

Couzens v Michiganu, Magnus Johnson v Minnesoti, Borah v Idaho, Norris v Nebraska, Brookhart v Iowi, Norbeck v Južni Dakoti, vsi ti so na republikanski volilni listi, in skoro v vseh teh državah je boj med La Follettom in Coolidge. Demokratije ne morejo dobiti niti ene od teh, to pa zato ne, ker uhajajo republikanci v La Follettov tabor. In nobeden teh republikancev ne gane niti z mazincem, da bi pridobil svojo državo za Coolidge.

Borah je n. pr. eden najboljših borec v deželi. Zelo je popularen med prebivalstvom. Velik vpliv ima med volilci. Bil bi neprecenljive vrednosti za Coolidge. Ali tedaj, ko je bil v Chicagu, je rekel samo to, da leži predsedniška izvolitev na srednjem zapadu med predsednikom in La Follettom.

Čitati je bilo že poročila, da bo imel govore Coolidge v priloge Morda. Ali teh ne bo imel v državi, kjer bi utegnili neugodno vplivati na La Follettove šance.

Celo Hiram Johnsona prištevajo med molčeče legionarje. Letos se mu ni treba potegovati za zopetno izvolitev v senat. Ni še zini nobene politične besede, odkar ga je Coolidge porazil na primarnih volitvah. Ali nič drugega ne govori bolj kakor to za to, da je za La Folletta. In ta čisto jasno govori, da je cela Johnsonova organizacija v Californiji zanj.

Dosedanje vlade v Jugoslaviji.

Sedaj, ko imajo novo vlado v Jugoslaviji, je dobro, da pogledamo, katere vlade so bile že pred njo.

15. decembra 1918 se je razglasilo, da bo Pašić sestavil prvo SHS vlado. Ali 19. decembra 1918 je sestavil vlado radikal Protić iz več strank. Iz Slovenije sta sedela v tej prvi vladi demokrat Kramer in klerikalec dr. Korošec. Ta vlada je trajala 8 mesecev.

17. avgusta 1919 se je sestavila nova demokratsko - socialistična vlada z ministrskim predsednikom Davidovičem. Iz Slovenije sta sedela v tej vladi Kramer in Tone Kristan.

18. oktobra 1919 se je ta vlada malo izpremenila v osebah in je trajala štiri mesece.

Četrto vlado je zopet sestavil Protić. V vladi so bili radikal, klerikalec, Hrv. narodni klub in Ribarčeva grupa. Iz Slovenije so bili v tej vladi klerikalec Korošec, Gostiščar in Janković. Tedaj so dali streljati lačne železničarje na Zaloški cesti.

17. maja 1920 je sestavil novo vlado radikal Vesnić. V vladi so bili tudi demokrati, klerikalec in Hrv. narodni klub. Tej vladi je sledila kriza, ki je trajala dva meseca in 18 dni.

V novem letu 1921 je sestavil šesto vlado Pašić skupaj z demokrati. Iz Slovenije sta bila v vladi demokrat Kukevec in samostojnež Pučelj. Ta vlada je postavila izven zakona komunistično stranko in spravila ob odsotnosti Radičevev pod streho centralistično vidovdanskou ustavo.

V novembru nova kriza. 24. decembra je Pašić zopet sestavil radikalno-demokratsko vlado. V vladi so bili tudi muslimani. Iz Slovenije sta bila v vladi Žerjav in Pučelj.

16. decembra 1922 se je sestavila osma — Pašićeva radikalna volilna vlada. Po izvršenih volitvah se je Pašić pogajal z Radičevci. Ta pogajanja niso uspela. Nato je sklenil Pašić sporazum s klerikalec (Markov protokol), ki so lojalno podpirali novo sestavljeno vlado radikalov, ki se je postavila 2. maja 1923.

Ta vlada je trajala do februarja 1924, ko so se klerikalec izneverili Markovemu protokolu. V marcu 1924 se začne snovati takozvani blok (Davidović — Korošec — Spaho — Radić). V trenutku, ko pridejo Radičevci v parlament, se je razcepila demokratska stranka, iz katere je izstopilo 15 poslancev s Pribevičem na čelu. Ti so ustanovili takozvani "samostojni demokratiški klub", ki je stopil 28. marca

1924 v Pašić-Pribevičevu vlado, ki je podpirala fašizem, povzročila 1. junjske dogodke v Trbovljah, izdala tretjo Obznanilo proti NDSJ in neodv. strok. org. ter pripravljala tudi razpust Radičeve stranke. Ali medtem je kralj poveril sestavo nove vlade Davidoviču, ki je

27. julija sestavil enajsto SHS vlado iz svojih demokratov, klerikalec in muslimanskih vleposetnikov.

Kot se vidi, so bile današnje vladne stranke že večkrat na vladi in tedaj so pokazale, da jim gre za korist buržuazije SHS, ne pa delovnega ljudstva. Zato ne sme imeti del. razred nobenih iluzij v to enajsto meščansko vlado, temveč mora zaupati le v svojo moč.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosveta.

Elm Grove, W. Va. — Tako tiho sedim, da mogoče kdo misli, da sem se že z našega planeta poslovil na Mars ali kam drugam. Ampak še sem živ in na naši starji zemlji, zato tudi hočem opisati malo naše dogodke.

Okoli Elm Grove so trije rudniki in tudi obratujejo še precej povoljno. Drugo je v rudnikih seveda vse narobe, ker nima rudar najmanjše besede, akoravno se računimo, da imamo še unijo, ki ima zdaj samo še toliko veljave, da rudarji plačajo asessente.

Ako rudar naloži trikrat nečist premog, mu takoj ukažejo, da pobere svoje orodje in ga odnese iz jame. Pritožiti se nima nikomur. Ako je "bos" milostljiv in dobre volje, mogoče ukaže rudarju, da ponese orodje zopet nazaj v rudnik. Obljubiti mora seveda, da bo v bodočnosti bolj pazil, kaj naklada v vozičke. Ako je pa "bos" slabe volje in trdosrčen, tedaj pa mora rudar s trebuhom za kruhom.

Na Delavski pramnik je društvo "Planina" S. N. P. J. razviloo društveno zastavo. Slišal sem, da ni prav povoljno izpadlo in tudi udeležba je bila bolj majhna.

Prav nered povem, pa moram, da se pri nas člani prav malo zanimajo za svoje koristi, kadar gre vsem mar in ne samo poedinem. Mogoče mi kdo reče, zakaj jaz nisem bil navzoč. Nato odgovorim, da iz gotovih vzrokov nisem mogel biti navzoč pri razvitju zastave, toda prišel sem kasneje. Našel sem le malo Slovencev in nekaj Hrvatov, ob desetih je bil ples končan.

Apeliram na vse člane, da se malo bolj zanimajo za društvene seje. Tam se lahko pogovorimo o vsem in ukrenemo marsikaj, kar nas bo še bolj utrdilo v slogi in skupnem delu.

Omeniti moram, da je veter iz Pennsylvanije prinesel vest, da se dne 6. septembra na Meadowlandsu vršita gledališka predstava in ples.

Jaz in moja dva prijatelja smo posetili gledališko predstavo. Res smo odšli in dospeli ob pravem času na lice mesta. Čestitati moram vsem igralcem, ker so fino izvršili vsak svojo vlogo.

Po igri smo se pričeli vrteti in smo se sukali do polnoči. Prav žal mi je bilo, ko je godba zaigrala znano popevko "Sweet Home", kajti treba je bilo zapustiti zabavo in prijazno družbo in se podati proti hriboviti Zapadni Virginiji. Moja dva prijatelja sta se odločila, da ostaneta v družbi krasnih evetk. Jaz sem jo odkuril ob dveh zjutraj. — Florian Pishek.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Cleveland, O. — J. K. 9318 Elizabeth Ave. — Kdor ima samo prvi papir, ni še ameriški državljan in ni deležen tistih pravic kot ameriški državljan. Počakati bo treba, da postanete ameriški državljan, ali naj pa šena takoj vložiti v stari domovini prošnjo za potni list za sebe in svoje otroke. Druga pot ni znana uredništvu. Lahko se pa obrnete za nadaljnje informacije na Yugoslav Information Bureau, 119 W. 41st St., New York, N. Y. Pišite jim v slovenskem jeziku. — Pozdravi!

Izkrcanje ameriških pomoriščakov v Hondurasu.

Washington, D. C. — Mornarični department je bil obveščen v sredo zvečer, da se je sto ameriških pomoriščakov izkrcalo s križarke "Rocheester" v Celbi, Honduras. Pomoriščaki so stopili na suho na prokajo ameriškega konzula, ki je poročal, da so ameriški interesi v Celbi v nevarnosti radi revolte v Hondurasu.

Meteoriti.

Malikovalci.

Arthur Brisbane se hudeje tistim delom ameriške publike, se valja v prahu pred pri Walesom, angleškim prestol slednikom, kateri se vedno gje v Ameriki. "Edino Freud (ški psiholog) bi mogoče poznaj za en milijone Američan takih norcev, da malikovaliste človeka, ki nima nobenih sebnih zmožnosti," vzklči Brisbane.

Brisbane se naj. potofači. gleški princ ni le mlad in lep nore za njim Američanke, več je tudi bogat in to je glavni vzrok, da nari za njim milijone Američanov. Bogat človek, po bo princ ali puglist iz Nove neje, je mož, ki žanje hurabdo Kdor ne časti denarnih kupov norec. Evo dokaza: Miss B. Rittenberg, ubožica iz Cedar pidea, Iowa, je bila zadnje poslana v opazovalnico za umne, ko je zavrgla roko bogastva snubača!

Doba zlatega teleta je zdaj vliaku v Ameriki.

Zgodovinski polet.

Trije Američani so srečno krožili svet na letalih. To je lik dogodek sedanje dobe, ki stane nedvomno zapisan v zgodovini, ko bodo drugi dogodki ga časa že davno pozabljeni. večji spomenik v zgodovini bo imel oni letalec, ki prvi obk zemljo, ne da bi se med p spustil na tla. Ta letalec je že jen.

Slama, slama, slama!

Zdaj je doba slamatih glasovanj. Čudovita so ta glasovanja, radi tega, ker imajo vsi kandid tje večino. Glasovanje, ki ga di Hearstovo časopisje, izkavečno za La Folletta. V glasovju, katerega vodi čikaška "bune", ima Coolidge ogromno čino. Če bo "Daily Worker" mel tako glasovanje, bo imel ster večino.

Naj pater Kazimir začne slamo glasovanje. Rezultat: slovenska Amerika se izreče franciškane! Naj Peter Zg začne to reč, konec v njegovih loni bo ta, da bodo vsi "dragjaki" jezili njegovega "ne vianega" konjička, ki nima glave ne repa, pač pa ga je vamp.

Rezultat slamatih glasovanj je vedno isti: prazna slama.

Privatna glasila za privatne gro

S. N. P. J. je prva prebila k ko je začela pred šestnajstimi ti izdajati svoje lastno glasilo. Leta pomeže je sledila katoliška jednota. Nekaj jednot je še, imajo privatne liste za svoja glasila. Menda se še niso naučile, so privatna glasila zelo draga, liko dražja kot lastna. Privatni listi so vedno za groš; dolar njihov prvi princip.

Privatni listi, ki najbolj kr o verski in politični svobodi nov te ali one organizacije, so v pripravljeni prodati versko politično prepričanje onemu, ponudi groš ali dolar več.

Kutarska kramarija.

Glasilo kutarjev je po zidotočilo tiste rojake, ki jih šteje svoje pristaje, ki pa so naroč na "Prosveto" in druge protikrikalne liste. Pobožna želja kutarjev je, da bi naši delavci št samo njihov list in pošiljali za njim denar za "duše v vicaš" za v stari kraj.

Zakaj niso kutarji dosledni? Zakaj ne zahtevajo, da mora katoliški delavci iskati dela in mo pri katoliških kapitalistih? Zakaj ne zahtevajo, da katoliški rojaki jedo le katoliško govedo in katoliške žemlje ter pijejo katoliški "munšajn"? —

Razvoj obleke.

V Adamovi dobi so se ljud pokrivali s figovim listjem. v rimskih časih so se zavili v rj he. V srednjem veku so se oblahe. V letet in letenje. Danes pa s sijo poletu košuh, pozimi pa s čevino. — K. T. B.

DUNOVNA OPROSTILA FOROTA.

Danville, Ill. — Bivši župnik cerkvice združenih bratov v Atiki, Ind., Lewis Holloway je oproščen na tukajšnjem svobodno okrožnem sodišču vsake krivde. kazni. Duhoven je bil obtočen, da je odjeljal petnajstletno dekle, Agnes Waymire iz Attike, Ind. Rosaville, Ill., na avtomobilu živel z njo v nekem tukajšnjem hotelu.

SLIKE IZ NASELBIN.

Ston, New York. — Ne vem, ali so vzroki, da se slovenski far-
mari malo oglašajo v "Prosveti".
Vzroki mogoče tiče v tem, da
farmarji preveč preobloženi
delom ali so jim pa prati po-
strelji od napornega dela.
Potrudil sem se in spisal dopis,
povem, kako se godi tukajš-
nim farmarjem, kako se preživ-
jajo itd.
Tukaj je najbolj razvito mle-
karstvo. Zlat, da nismo farmarji
organizirani. Mlekarski mogotci
dajo farmarjem mleko po ce-
ntu, ki je seveda njim všeč in do-
bičenost. Sto funtov mleka so
nam plačevali po \$1.70, zdaj so
nam pa malo priboljšali in plaču-
je mleko po \$2.60 sto funtov.
Sto funtov mleka je približno
najmanj galon ali 48 kvortov.
Mlekarski mogotci pa prodajajo
mleko v New Yorku po tri-
deset centov, pa tudi več. Zdaj
vsakdo izračuna, koliko
farmarji za mleko in
kako velike dobičke imajo mle-
karji baroni.
Farmer mora krmiti in moliti
kave. Skrbeti mora za posodo in
za čistoti. Za kvort mleka pa prej-
me 3 in pol centa, mlekarski ba-
roni pa po trinajst centov. Njih
delo obstoji v tem, da mleko raz-
delo v mestu.
Tukaj se pridelava tudi veliko
griha. Cena za grah je zopet od-
nosno od živilskih trusovcev. Do-
dika mora farmer še doplačati,
za polje grah v New York, ker
ga vržejo v morje. Cena se pa na-
vzelo tako nizka, da ne krije stroš-
ka za prevoz po železnici.
Kolik časa bo še to trajalo, je
veda uganka. Prav zanesljivo
pa trajalo tako dolgo časa, do-
der se farmarji in industrijski
delci ne organizirajo strokovno
in politično in odpravijo sedanji
kapitalistični gospodarski sistem.
Bodo bodo pa taki ljudje v Beli
hi, kot sta Coolidge in Davis, pa
da farmarje in industrijske de-
lce pričakovati boljših časov.
Človek, ki ni slep in gluha za
gledke, mora spoznati, da so far-
marji in industrijski delci iz-
mišljeni od denarnih mogotcev.
Vseeno sem pa zdaj veliko bolj
nadvojen na farmi, kot sem bil,
da sem delal v pregovornikih.
Zdaj sem se naj te gora opostili
da mi nihče ne ukazuje, koliko
sem izvršiti dela. Ako sem
ruden, se vsedem, ker ni za me-
jati priganjača. Rojaki, ki so na-
menjeni kupiti farmo, si lahko o-
ledajo tudi svet tukaj. O dru-
tem delovanju nimam kaj po-
stati, ker smo tukaj samo tri
slovenske družine in še te so pre-
juzi narazen. — Frank Omerso.
(Drugi del dopisa bo op. Ured.)

Delavske novice.

(Federated Press.)

19 UBITIH V HAVAJSKIH STAVKOVNIH IZOREKIH.

Mnogo je ranjenih in 200 stavkar-
je aretiranih. Milica na licu
mesta.

Honolulu, Havaj, 11. sept. —
Število mrtvih v bitki med poli-
cisti in filipinskimi stavkajočimi
delavci v Hanapepe, otok Kauai,
zadnji terek, je naraslo danes na
19, ko sta umrla dva ranjena
stavkarja. Na poziv šerifa je pri-
šla narodna milica z oddelkom
strojne v Hanapepe in na plan-
taži je zdaj mir.

Mrtvi so štirje policaji in 15
filipinskih stavkarjev. Mnogo je
ranjenih. Dvesto delavcev je bilo
aretiranih in vrženih v zapor.
Bitka je izbruhnila, ko so stav-
karji pregnali stavkokeze s plan-
taže. Vse podrobnosti še niso
znane.

POSTAREN MOŠ UMRLI IZ STRAHU PRED VLO-MILOMMA.

New York, N. Y. — Dva čr-
na sta tako prestrašila bivšega
draguljarja Samuela Turka, ki je
bil star 68 let, da je revež od stra-
hu umrl. Roparja sta pobila nje-
govo ženo na tla, jo potem zveza-
la ter ji zamašila usta. Oropala
sta sobe ter potem ušla.

Turk je stal v kuhinji svojega
stanovanja, ko je začel nekakšno
trkanje na vrata. Ko je odprl,
sta črna planila v stanovanje ter
hitela proti njemu. Moš je padel
vznak ter se z glavo udaril ob tla
in na mestu umrl.

Njegova žena je zavpila na po-
maganje, kar je povzročilo, da
sta lopova obrnila pozornost na
njo. Pobila sta jo na tla, jo zve-
zala ter zamašila usta z vajsnico.
Črna sta že odnesla pete, ko se
je Turkova žena opostila vzezi in
mašila. Zdravnik dr. Berg, po-
klican iz bolnišnice Harlem, je
kel, da je Turk umrl iz strahu.

Ljubavne tragedije v Angliji.

London, 11. sept. — Nebrojne
ljubavne tregadije se danes vpi-
zarjajo na Angliškem. Te dni sta
se usmrtila profesor Evelyn White
in mlada, krasna učiteljica
godbe Helena Nind, ker se nista
mogla poročiti. White je bil na-
darjen agiotolog in je pomagal
pri odkritju Tutankamenovega
groba.

Drugi slučaj, ki je pretresel
javnost, se je pripetil v Batter-
seju. Premožen londonski trgovec
Albert Joshua je bil najden mrtve
in zraven njega je ležala mrtva
njegova služkinja Peggy Mercer.
Joshua je bil oženjen. Vdova pr-
vi, da ni ničesar vedela o mož-
nem razmerju s služkinjo. Afera
je bila razglašena v pismu, ki ga
je pustila Peggy in v katerem
piše, da tako neizrečeno ljubi
trgovca, da ane more živeti brez
njega, a ker ga ne more dobiti, je
sklenila, da ga ubije in potem
usmrti še sebe.

Ludendorfovi psi izvali nemire v Monakovu.

Monakovo, Bavarska, 11. sept. —
Lovski psi generala Luden-
dorfa so povzročili kravale v mo-
nakovskem občinskem svetu. Dva
psa sta bila prijeta, ker sta letala
naokrog brez nagobčnika. Postava
se glasi, da morajo biti taki psi
ubiti. Ludendorff je apeliral na
mestne očete za milost svojih psov
in monarhisti v občinskem svetu
so uslišali njegovo prošnjo. To je
razkačilo socialiste, ki so ogorče-
no protestirali, rekoč, da so Lu-
dendorfovi psi najbolj nevarni,
ker se lahko vsak čas nalezajo
stekline od svojega gospodarja,
zato da jih je treba brez pardona
pobiti.

Svetovni rekord sovjetskega avi-
jati.

Berlin, 11. sept. — Nemiko-
ruska letalska družba poroča, da
je ruski sovjetski diplomatski
zračni kurir Krastin dosegel sve-
tovni rekord v množini pasazir-
skih poletov. Krastin je pravkar
dovršil 50 poletov iz Moskve v
Berlin in obratno. Vsak polet je
bil 750 milj dolg, skupaj 37,500
milj.

Potres na Islandiji; stari vulkani
odiveli.

Kopenhagen, 11. sept. — Cela
vrsta potresnih sunkov je strela
Islandijo od zadnjega četrtka. To
je menda povzročilo, da so zopet
odiveli stari vulkani kraterji
na južnem in južozapadnem delu
otoka. Prebivalci, ki prestrašeni
beže iz dotičnih krajev, pripove-
dujejo, da vroče blato in voda vre
iz tal.

Gorkij je bolan.

Leninograd, Rusija, 11. sept. —
Predsednik Maksima Gorkija, zne-
mnozga socialističnega pisate-
lja, so prejel vest, da je Gorkij
bolan v Italiji. Gorkij, ki je
preko 60 let star, je zad-
njač pisal svoje spomine, toda
zdravniki so mu prepovedali
nadaljno duševno delo.

Nemčija neuradno po-
vabljena, naj gre v ligo.

Albanški škof, premijer, je zaba-
val sborovalce v Zenevi, ko je
očel ligo, militariste in Dawe-
sov načrt.

Zeneva, Švica, 11. sept. — An-
gleški delegat lord Parmoor in
francoski delegat Paul Boncour
sta večerj na seji tretje komisije
tekem debate o razoroženju in
obveznem razsodišču izrekla upa-
nje, da Nemčija kmalu naredi
prošnjo za vstop v ligo narodov.
Njuna izjava je bila nedirekten
opomin Nemčiji, naj se pobriga
za vstop. Lord Parmoor je rekel,
da je težko razpravljati o proble-
mu razorožitve, dokler ni nemških
reprezentantov v zbornici lige na-
rodov.

Zeneva, Švica, 11. sept. — Za-
deva Mussolinijeve okupacije
grškega otoka Krf pred enim letom
je danes prišla na dnevi red
zborovanja lige narodov. Grški
delegat je formalno protestiral
proti poročilu juristov, ki so za-
ključili, da je imela Italija po-
stavno pravico zasesti otok.

Zanimiv je bil govor škofa
Fana S. Nollia, ministrskega
predsednika Albanije in prvega
albanskega delegata na liginem
zboru. Noll je najprej kritiziral
liga, ker ni hotela odobriti poso-
bila 300,000,000 zlatih frankov
Albaniji, nato je pa očel vse
voditelje razorožitvene in repara-
cijske politike, češ, da samo go-
voré in nič ne naredé. Dejal je,
da bo Albanija kmalu imela par-
lament. Njegova vlada je do zdaj
še diktatura.

Škof je govoril angleško, ker
je bil več let v Ameriki kot dijak
na harvardski univerzi. "Parla-
ment je dvorana, v kateri brez-
srčni političarji režejo na živem
svoj narod," je rekel Noll. "Dvo-
rana polna plinov, duševnih plinov
in takih plinov, ki povzročajo
solze, smeh in jeko, sploh vseh
plinov, ki so se rabili v zadnji
vojni, katere je bila za mir, o ka-
terem zdaj govorim. Govorimo o
miru! To je vse kar moremo sto-
riti, ker naredili ne bomo nič. Bil
sem mnogo let v Ameriki, v Bos-
tonu, v mestu, ki je polno
O'Connellov, Connorov in Fitzge-
raldov, ki so vsi dobri gobeždači
in kateri z drugimi Irci vred iz
drugih irskih mest največ gobež-
dajo v ameriških volilnih kampa-
njah. Škoda, ker irska republika
ne pošlje semkaj par svojih juna-
ških kričarjev, da bi nas ubili s
kričanjem o miru. Ni čuda, da
Američani, Nemci in Rusi nehoje
iti v ligo narodov; kaj bi imeli od
našega gobeždanja? Te zborova-
nje je le velik kup besedičenja,
kup vodnih mehurečkov. Ker se
govorim o mehurečkih, naj omenim
velikanski mehurec, kakršnega ne
pozna zgodovina do danes. To je
Dawesov načrt. To je mučilna,
kompleksirana, vražja, peklenška
zmes mehurečkov, ki bo imela tak
konec kakor vsi manjši mehurečki,
katere napihujemo tukaj. Mogoče
pridobi njenemu izumitelju pod-
predsedniški stolec v Ameriki,
dala pa bo zelo malo reparacij."

Noll je argumentiral, da edini
način, doseči mir, je z izobrazbo
v šolah, kjer se morajo otroci že
iz mlada učiti, da je klanje na de-
belo ravno tak zločin kot umor na
drobno. Predsednik zborovanja
je moral večkrat opomniti govor-
nika, da se naj drži dnevnega
reda. Delegatje so se smejali in
jezili.

COOLIDGE NAJ ODSTAVI GO-
VERNERJA VIRGINSKEGA
OTOCJA.

New York, N. Y. — Skupine o-
toških domačinav so poslale pred-
sedniku Coolidgu poziv, naj ne-
mudoma odstavi kapitana Phil-
ipa Williamsa, ki je guvernér na
Virginškem otočju, ker je imeno-
val Georga Washingtona William-
sa za okrožnega sodnika kljub u-
govoru od strani pretečne večine
domačinov. Tako poroča unija za
ameriške civilne svoboščine.

Pred Williamsom imenova-
njem so bili veliki protestni sho-
di v St. Thomasu in St. Croixu.
Velik javni shod, ki se ga je vde-
ležilo nad 1,500 oseb, je bil v
New Yorku dne 22. junija pod po-
kroviteljstvom združenih virgin-
skih društev. Zborovalci so posla-
li predsedniku Coolidgu pismo, v
katerem ga pozivljajo, naj pre-
preči tisti škandal. Unija za ame-
riške civilne svoboščine je tudi
vložila protest ter poudarila v
njem, da morajo biti narodne pra-
vice varovane in branjene.

Vesti iz Jugoslavije.

Roparski napad v Česenici na
Dolenjskem. Novomeški kot Do-
lenjske in tja naprej proti Hrvat-
ski ter Kočevju ogrožata že ne-
kaj časa dva skrajno nevarna na-
silna vlomilca, ki so pojavila zdej
tu zdaj tam. Po pripovedovanju
ljudi je eden brkone vojaški be-
guncé, o drugem pa pravijo ljud-
je, da je sin beračice Lenke, ki
pa je menda že umrla. Napravila
sta že neboj malih vlomov po Do-
lenjski in pri raznih posestnikih.
Priklatita se ponoči k hiši, se pre-
spita na senu, proti jutru pa se
spravita na delo. Ker so jima o-
rožniki povsod za petami, se za-
držujeta rada tudi v gozdovih in
prihajata v vasi brez polje, ko sta
v temi svoje stvari aignura.

Pred nekaj dnevi sta obiskala
tudi zidanec posestnika Franca
Košlaja v Česenici. Tamkaj sta si
privoščila jabolčnika ter vina in
raznega suhega mesa. Naslednjo
noč pa sta se pripravila na drze-
nejši in velikopoteznejši vlom.

Bilo je na praznik sv. Roka.
Košar Bernard Ferleš v Zagrad-
cu se je podal svečer spat. Kar
se pojavilo pozno ponoči pred
njegovo posteljo dve temni po-
stavi. Zbudila sta ga nasilno, mu
pimolila revolver pod nos in za-
grozila: "Ako ne daš denarja, te
ustreliva!" Preplašeni moš je
skočil pokone, tatova pa sta ga
takož ukrotila in Ferleš je moral
potegniti izpod blazin listnec s
5000 Din ter jo izročiti napadal-
cema. V obeh je spoznal zaslede-
vana vlomilca, ki imata pa pred
orožniki izredno srečo. Nasilne-
ža sta nato prisilila napadence,
da se je slekel do gola, nakar
sta takega odvedla v podstrože,
koder se je moral vleči na tla.

Nato sta mu zvezala roki na hr-
tu z inočno vrvo ter ga že prikle-
nili k neki težki lestvi. Zamašila
sta mu tudi usta s platnom, da ni
mogel kričati, zatem pa sta od-
šla zopet v dolnje prostore, da po-
gledata za drugimi vrednostmi.
Odnesla sta mu še razen srebrne-
ga denarja, več metrov platna,
tri obleke, razne dragocenosti,
več metrov "platna", samokres,
perilo itd. Kočarja so našli ljud-
je zjutraj akoro nezvestnega na
mestu, kamor sta ga položila na-
palca. Kam pa sta se tadvda podala
s plenom, ni znano ter bosta brž-
kone poskušala spraviti blago v
denar šele, ko jima pojde goto-
vina.

NAVODILA IN NASVETI.

Negovanje nog.

Lepo, elastično in lahko bomo
hodili le, če imamo zdrave, krep-
ke noge. Zdej je tu doba dalj-
ših izprehodov in izletov. Kaj
imamo od vsega lepega vremena,
lepe okolice in narave, kaj od naj-
boljše jedi in pijače, če nas pa po
hoji noge bole in pečejo! Zdravi
ljudje naj si torej noge utrjujejo,
bolni pa naj nikar ničesar ne
podvzamejo na svojo roko, niti
toplih ali mrzlih kopeli za noge
ne, oni potrebujejo nasveta in
nadzorstva zdravnikovega—Pred-
no si zdravi utrjuje noge, pa tudi
traja več tednov in mesecev. To
storijo na ta način, da si vsak ve-
čer 5—10 minut kopljeje noge v
hladni vodi. — Kdor gre na dalj-
šo pot, mora imeti noge čiste. Ni
pa dobro med potjo kopati noge
v mrzli vodi, to zelo utruji. No-
gavice ne smejo biti iz črne pa-
volje, to ni zdravo. Tudi ni zdra-
vo, nositi podveze za nogavice
pod kolonom, ker se ne more po-
tem kri prosto pretakati. Obuvalo
ne sme biti premajhno. Pete mo-
rajo biti brezpogojno nizke in
široke za vsako daljšo hojo. Prati

RAD BI IZVEDEL,

kje se nahaja Alojz Gradškar, za
njega bi rad izvedel njegov oče,
kateri leži na smrtini postelji v
bolnišnici, ko se je v rovu pone-
srečil. Cenjene rojake uljudno
prosim, če ga kdo pozna ali ve za
njegov naslov, naj to nemudoma
naznani, ako bo pa on sam ta
oglas štital, naj hitro sporoži
meni, prosim za hiter odgovor.
Anton Ivanček, Box 52, Camp
Shumway, Colo. (Adv.)

Potniki v stari kraj in
emigrantje

starega kraja potujite prek
EMIL KISS BANKIRJA
133—2nd Ave., New York

Denarne posiljitve — Dol-
larji — Dinarji.
Hvalni oddelci.
Javni notarski urad.
Pitite za informacije.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila
1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907.
v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODESK:

Predsednik Vincent Calhoun, podpredsednik Andrew Vidrick, R. F. D. 7,
Box 103, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka
Blas Novak, gl. blaginjski John Vogrich, urednik glasila Jelo Zavertnik,
upravitelj glasila Filip Gdina.

POROTNI ODESK:
John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin
Zelenikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, 2408 S. Hamlin Ave.,
Chicago, Ill., John Terrell, Box 22, Mendocino, Pa., John Gorkak, 414
W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNISKI ODESK:
OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Av.,
Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon, Run, Pa.
John Gorkak, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gros, Kans., za jugozapad,
Max Marx, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad,
Mike Zugel, 2483 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:
Frank Zalts, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank
Somrak, 5517 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair
St., Cleveland, Ohio.

Združiteni odbor:
Predsednik: Frank Aiel, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Joelha Owen, 3539 W. 26th St., Chicago, Ill.
Joe Skuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VERHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O.
POZOR! —Korrespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu,
se vrli takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posla gl. predsednika se naslovijo:
Predsedništvo S. N. F. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNISCHE PODPORE SE NASLOVE: Bolniški taj-
ništvo S. N. F. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJITVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega
odborna in jednote vsebo se naslovijo: Tajništvo S. N. F. J., 2657-59 So. Law-
dale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVE I Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na
naslov: Blaginjšvo S. N. F. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo
Frank Zaltsu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je agora.)

Vsi pisi na gl. porotni odesk se naj pošiljajo na naslov: John Under-
wood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, nenaslanja, oglaš, narodnina in sploh vse kar
je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59
So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

SEVERA'S BALZOL.

Splošna tonika
za moške in ženske.

Pomaga naravi s tem da že-
lodec in jetra bodo prišla s
svojim normalnim poslovan-
jem in prebava bo zopet po-
stala redna.

Cena 80 in 88 centov.

Vprašajte svojega lekarnarja.

W. F. SEVERA & CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

DA SKUHAŠ DOBRO PI-
VO. PIŠI PO NAŠE
PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor
in vse druge potrebščine. Ponudimo
in se pripravljamo, da je doma pri nas
kuhanje vedno le najboljše in najse-
nejše.

Grocerijam, sladničarjem in v pro-
dajalnih trgovinah damo primeren po-
pust pri večjih naročilih. Pišite po
informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

New-yorško
GROZDJE.

Starim odjemalcem, kakor tudi
drugim rojakom naznanjam, da
bom tudi letos razposiljal new-
yorško grozdje. Ako ste torej na-
menjeni napraviti si kaj grozd-
nega soka in ako hočete imeti res
dobro pijačo, tedaj je v Vašo ko-
rist, da mislite na new-yorčana,
ker ta najboljše odgovarja naše-
mu okusu in se iz njega tudi naj-
več dobi. Med našimi rojaki raste
zahteva po tem grozdju od leta
do leta. Zato je potrebno, da mi
svoje zahteve sporočite še pred
trgativjo, da se bom vedel rav-
nati. Za letos se obeta prav dobra
kapljica. Prijavite se čim prej.

JOSEPH VOGRIČ,
Box 8, Sta. D. New York, N. Y.

PRI VSAKI PRILIKI

če Vam je treba poslati denar v stare domovino bodisi v Dollarjih,
Dinarjih ali Lirah,

če potrebujete navete za potovanje v domovino in nazaj v Ameriko,
če hočete rešiti kako zadevo v starem kraju, uložiti ali dvigniti
denar, ali

če se odločite Vaše prihranke tukaj obrestonosno naložiti, bodite
svesti, da Vas bo domača Banka in ljudje, kateri poznajo Vaše po-
trebe bolje poslužili, kakor stranjski; iz tega lahko pomnate, da se
zamorate v vseh takih prilikah zupno obrniti na

FRANK SAKSER STATE BANK,
82 Cortlandt Street New York, N. Y.

